

GENESIS

40-42

Jozefs verheffing in Egypte en zijn
beproeving van zijn broers

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/genesis/40-42

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Jozef krijgt gezag in de gevangenis	3 min	4
2	De dromen van de schenker en de bakker	2 min	6
3	Gods voorzienigheid brengt Jozef dichterbij	5 min	7
4	God geeft Jozef de uitleg van dromen	2 min	10
5	De uitleg en vervulling van beide dromen	4 min	11
6	De farao droomt van overvloed en honger	2 min	13
7	Profetische dromen en machteloze wijzen	3 min	14
8	De schenker herinnert zich Jozef	3 min	16
9	Jozef verklaart de dromen van de farao	3 min	18
10	Jozefs plan voor de komende hongersnood	3 min	20
11	De farao stelt Jozef aan over Egypte	2 min	21
12	Na dertien jaar wordt Jozef verhoogd	3 min	23
13	Jozefs nieuwe naam, gezin en bestuur	3 min	24
14	Manasse en Efraïm: vergeten en vruchtbaar	3 min	25

15	De hongersnood en Egyptes graanvoorraad	2 min	27
16	Tien broers reizen naar Egypte	3 min	28
17	Jozef herkent zijn broers	2 min	30
18	De broers worden als spionnen beproefd	3 min	31
19	Schuldgevoel over het verraad van Jozef	2 min	33
20	Jozef huilt en laat Simeon opsluiten	2 min	35
21	Het teruggegeven geld zaait angst	3 min	36
22	Jakobs wantrouwen tegenover zijn zonen	2 min	38
23	Wat tegenwerkt, kan ten goede meewerken	4 min	39
	Om verder te lezen		41

1

Jozef krijgt gezag in de gevangenis

Ik geloof dat we nu, in Genesis hoofdstuk 40, weer verdergaan met het verhaal van Jozef. Jozef heeft zijn integriteit getoond in het huis van Potifar, waar hij slaaf was. Hij toonde niet alleen zijn integriteit en bekwaamheid op het gebied van financieel beheer, maar weigerde ook toe te geven aan de verleiding door de vrouw van Potifar. Dat maakte haar kwaad, en ze beschuldigde hem vals, zodat hij in de gevangenis werd gezet.

Zoals ik al zei, was de reden dat hij in de gevangenis werd gezet dat Potifar haar verhaal onmogelijk geloofd kan hebben. Hij moest in de gevangenis worden gezet, omdat Potifar de beschuldigingen van zijn vrouw niet kon negeren. Dat zou een buitengewoon grote belediging voor haar zijn. Aan de andere kant geloofde hij die beschuldigingen ook niet, want anders zou hij Jozef hebben gedood. Iedere slaaf die de vrouw van zijn meester aanviel, zou beslist zonder vorm van proces met het zwaard worden gedood.

Jozef werd niet alleen voor het zwaard gespaard en in de gevangenis gezet, maar hij werd zelfs in een gevangenis gezet waar hij de kans kreeg om een hogere positie te bereiken. De hoogste positie die een gevangene in die tijd kon krijgen, was niet noodzakelijk een erg comfortabele positie. Maar hij werd tenminste niet behandeld alsof hij werkelijk een misdadiger was. Hij zat gevangen, maar werd behandeld alsof hij misschien een betrouwbaar man was, een betrouwbare man aan wie het hoofd van de gevangenis zelfs de leiding over allerlei zaken kon geven. Dat is wat we hier aantreffen.

Aan het einde van hoofdstuk 39 lezen we opnieuw dat de HEERE met Jozef was. Dit speelt zich af terwijl hij in de gevangenis zit. In vers 21 staat:

Maar de HEERE was met Jozef en bewees hem Zijn goedertierenheid; Hij gaf hem genade in de ogen van het hoofd van de gevangenis.

GENESIS 39:21

net zoals Hij hem gunst had geschonken bij Potifar. Vervolgens staat er:

En het hoofd van de gevangenis gaf al de gevangenen die in de gevangenis waren, in de hand van Jozef; al het werk dat men daar deed, deed hij.

GENESIS 39:22

Hij moet dus hun werktaken, hun etenstijden en alles wat ze deden hebben geregeld. Hij kreeg daar de leiding over, hoewel hij zelf een gevangene was. Verder staat er:

Het hoofd van de gevangenis zag naar geen enkel ding meer om van wat in zijn hand was, omdat de HEERE met hem was. Alles wat hij deed, liet de HEERE voorspoedig verlopen.

GENESIS 39:23

Nu hoofdstuk 40:

2

De dromen van de schenker en de bakker

Na deze gebeurtenissen maakten de schenker en de bakker van de koning van Egypte zich schuldig tegenover hun heer, de koning van Egypte. De farao werd kwaad op zijn twee hovelingen, het hoofd van de schenkers en het hoofd van de bakkers. Hij liet hen gevangenzetten in het huis van het hoofd van de lijfwacht, in de gevangenis waar Jozef gevangenzat. Het hoofd van de lijfwacht stelde Jozef bij hen aan om hen te dienen. Zo zaten zij geruime tijd gevangen.

GENESIS 40:1-4

De schenker en de bakker van de koning van Egypte, die in de gevangenis zaten, hadden allebei in dezelfde nacht een droom. Elke droom had zijn eigen betekenis. Toen Jozef's morgens bij hen kwam, zag hij dat zij terneergeslagen waren. Daarom vroeg hij de hovelingen van de farao die met hem in het huis van zijn heer gevangenzaten: Waarom kijken jullie vandaag zo treurig?

GENESIS 40:5-7

Ze zeiden tegen hem: We hebben een droom gehad en er is niemand die hem kan uitleggen. Jozef zei tegen hen: Is de uitleg niet aan God? Vertel ze toch aan mij.

GENESIS 40:8

Toen antwoordde Jozef: Dit is de uitleg ervan: de drie manden betekenen drie dagen. Nog binnen drie dagen zal de farao uw hoofd van u wegnemen en u aan een paal hangen; de vogels zullen uw vlees van u afeten.

GENESIS 40:18-19

Eigenlijk zou er letterlijk moeten staan: „uw hoofd verheffen”. De New King James heeft dit aangepast om de betekenis weer te geven. In vers 13 staat dezelfde formulering, maar daar heeft die een andere betekenis:

Nog binnen drie dagen zal de farao u een hoge plaats geven, en u in uw ambt herstellen; u zult de beker van de farao in zijn hand geven overeenkomstig uw vroegere positie, toen u zijn schenker was.

GENESIS 40:13

3

Gods voorzienigheid brengt Jozef dichterbij

Toch was dit geen verspilde episode, want we weten dat de schenker zich hem uiteindelijk herinnerde, en dat veranderde alles. We kunnen zien dat deze twee mannen door de voorzienigheid van God in die gevangenis terechtkwamen. Jozef had daar gemakkelijk voorgoed vergeten kunnen worden en nooit onder de aandacht van de farao kunnen worden gebracht. Maar om ervoor te zorgen dat hij uiteindelijk onder de aandacht van de farao zou komen, bepaalde God dat deze twee mannen gearresteerd zouden worden, in de gevangenis gezet zouden worden, onder het gezag van Jozef geplaatst zouden worden en daar dromen zouden krijgen. Jozef zou zich bij hen kunnen aanbevelen door hun dromen uit te leggen. Dat zou de schenker erop voorbereiden om, toen de farao een droom kreeg, te beseffen dat Jozef die kon uitleggen.

Dit alles was door God zo opgezet, zoals we weten, want God had eerder in Jozefs leven tegen hem geprofeteerd dat zijn broers voor hem zouden buigen. God wist hoe dat zou gebeuren. Het zou gebeuren doordat Jozef in Egypte een hoge positie zou krijgen in een tijd van hongersnood, wanneer zijn broers daarheen zouden moeten komen en hem hulde zouden moeten bewijzen. God wist dit alles al helemaal aan het begin van Jozefs loopbaan, voordat hij ooit als slaaf werd verkocht. God wist dat Jozef verheven zou worden tot een positie in het huis van de farao.

Maar vanuit het huis van Potifar had hij daar waarschijnlijk nooit kunnen komen. Het had natuurlijk gekund als hij een droom voor Potifar had uitgelegd en Potifar in een positie had verkeerd waarin hij kon horen dat de farao een droom had gehad die hij uitgelegd wilde hebben. Misschien zou er dan iets gebeurd zijn. Maar de schenker verkeerde veel meer in een positie om te horen welke zorgen de farao over de droom had, omdat hij elke dag bij de farao was. Potifar waarschijnlijk niet. Potifar had misschien nooit iets over de droom van de farao gehoord.

In zekere zin was Jozefs stap omlaag, de gevangenis in, dus de eerste stap terug omhoog. Uiteindelijk zou hij hoger komen dan ieder ander in Egypte, behalve de farao zelf. Hij zou zo hoog verheven worden, maar vanuit het huis van Potifar kon hij daar niet komen. Hij moest er vanuit de gevangenis komen, want daar zou hij de schenker ontmoeten. En zoals zo vaak in detectiveverhalen was het de schenker die de beslissende rol speelde.

De schenker had in dit geval feitelijk niets verkeerd gedaan. Hij was onschuldig. Het was de bakker die het had gedaan. Wat had hij gedaan? Volgens de Joodse traditie, en ik denk dat het een redelijke gevolgtrekking is dat ze het bij het rechte eind hebben, werden deze twee mannen gearresteerd omdat de verjaardag van de farao eraan kwam. Dat weten we omdat zijn verjaardag drie dagen hierna was en er uitdrukkelijk wordt vermeld dat het zijn verjaardag was. Dat hoeft niet vermeld te worden, maar de verjaardag van de farao kwam eraan.

Blijkbaar waren de schenker en de bakker om de een of andere reden allebei verdacht geworden tijdens de voorbereidingen voor de bijzondere maaltijden en dergelijke die voor dat verjaardagsfeest klaargemaakt zouden worden. Misschien was er in de keuken een voorraad van een giftige stof gevonden en was het duidelijk dat er een

complot bestond om de farao op zijn verjaardag uit de weg te ruimen. Daarom wist men niet of de schenker of de bakker schuldig was, dus werden ze allebei gevangengezet totdat het onderzocht kon worden. De bakker bleek de schuldige te zijn, dus werd hij opgehangen. De schenker bleek onschuldig te zijn, dus werd hij in zijn ambt hersteld.

De schenker was de wijnproever van de farao. Er waren altijd mensen die koningen wilden doden. Zelfs hun zonen en andere mensen wilden hun de troon afnemen. Vergiftiging was dus iets waartegen ze altijd op hun hoede moesten zijn. Daarom dronken ze de wijn die rechtstreeks uit de keuken werd gebracht gewoonlijk niet zomaar op. Ze lieten de schenker, feitelijk de wijnproever, in hun bijzijn van de wijn proeven. Als hij niet begon te kokhalzen, neerviel en stierf, werd de wijn veilig genoeg geacht om aan de farao te serveren.

Dat was wat Nehemia deed aan het hof van Artaxerxes in Perzië. Nehemia was de schenker van de koning, en deze man was de schenker, de hofmeester van de koning. Hij was dus de wijnproever. Het ligt misschien voor de hand dat de wijnproever de farao niet zou willen vergiftigen, in elk geval niet via de wijn, omdat dat ook zijn eigen leven zou kosten: hij moest er immers zelf van proeven.

Maar het was niet duidelijk. Ik lees hier tussen de regels door. Dit is in wezen de manier waarop de rabbijnen hebben gereconstrueerd wat er achter het verhaal zat, maar het klinkt logisch. Het verklaart alles: deze beide mannen werden verdacht. Ze werkten allebei in de keuken — nee, ze werkten niet in de keuken; ze hadden allebei de leiding. De een had de leiding over de wijn en de ander had de leiding over het brood. Een van hen was blijkbaar betrokken geweest bij een complot om de farao uit de weg te ruimen. Omdat ze allebei betrokken waren bij de voedselvoorziening, ging het waarschijnlijk om vergiftiging.

4

God geeft Jozef de uitleg van dromen

Ze werden gevangengezet terwijl de zaak uitgezocht kon worden. In die tijd kregen ze door de voorzienigheid van God ieder een droom. Jozef kwam 's morgens binnen en zei:

Waarom ben je vandaag zo verdrietig?

Is dat niet grappig? Ze zaten in een kerker. Hij zei:

Waarom ben je verdrietig?

Hoe hoor je je te voelen als je in een kerker zit? Jozef moet ongewoon opgewekt zijn geweest voor een gevangene in een gevangenis in de derde wereld. Maar hij zegt:

Toen Jozef 's morgens bij hen kwam, keek hij hen aan, en zie, zij waren terneergeslagen. Hij vroeg aan de hovelingen van de farao, die met hem in het huis van zijn heer in hechtenis zaten: Waarom staan uw gezichten vandaag zo treurig?

GENESIS 40:6-7

En zij zeiden:

Ze zeiden tegen hem: We hebben een droom gehad en er is niemand die hem kan uitleggen. Jozef zei tegen hen: Is de uitleg niet aan God? Vertel ze toch aan mij.

GENESIS 40:8

Voor zover we weten, had Jozef geen ervaring met het uitleggen van dromen, hoewel zijn broers en zijn vader zijn dromen hadden uitgelegd en niet blij waren geweest met die uitleg. Hij was dus op zijn minst vertrouwd met het idee dat een droom iets zou kunnen betekenen, dat er een uitleg voor zou kunnen zijn. Maar Jozef zei:

Het uitleggen van dromen is Gods zaak. God kan dat. Vertel me dus maar wat je hebt gedroomd.

Het is interessant hoe die twee dingen samengaan. Hij zegt:

Is het niet God die dromen uitlegt? Vertel ze maar aan mij.

Daarmee zegt hij eigenlijk: „Ik sta in contact met God. Als God wil dat jullie de uitleg weten, kan Hij mij vertellen wat die is.” En inderdaad, dat deed Hij.

5

De uitleg en vervulling van beide dromen

De dromen bevatten elementen die verband hielden met het werk waarmee deze mannen de kost verdienden. De bakker en de schenker hadden allebei dromen die met hun taken te maken hadden. De schenker sprak als eerste. Hij had drie ranken aan een wijnstok gezien. Van wijnstokken komt natuurlijk de wijn. Hij verzamelde dus druiventrossen, perste ze uit in de beker en gaf die weer aan de farao. We zien dus dat hij weer terug is op zijn post.

Het enige wat hier echt moeilijk aan uit te leggen is, is dat de drie ranken drie dagen voorstellen. En dat is trouwens het indrukwekkendste kenmerk ervan. Iedereen had immers kunnen raden — het is een kans van vijftig procent — dat deze man in zijn functie hersteld zou worden. Maar een tijdsaanduiding geven voor de vervulling is ongebruikelijk, zelfs voor profeten in het Oude Testament. Ze geven maar heel zelden het precieze tijdsbestek waarbinnen iets zal gebeuren. Maar Jozef wist aan de drie ranken dat die drie dagen voorstelden en dat dit het moment van de vervulling zou zijn.

Nadat hij die uitleg heeft gegeven en beseft dat deze schenker weer in de aanwezigheid van de farao zal komen, beseft hij dat hij, Jozef, nu een vriend aan het hof zal hebben. Een schenker is niet bepaald het soort dienaar van de farao dat de farao werkelijk kan overhalen om te doen wat hij wil. Daarmee bedoel ik dat hij niet iemand is naar wie de farao luistert voor strategisch advies over wat hij met zijn gevangenen en dergelijke moet doen. Maar toch was hij de beste kans die Jozef had. Hij was de enige man aan

het hof die Jozef kende en met wie hij echt had gesproken. Misschien voelde de schenker zich vanwege deze uitleg iets aan hem verplicht. Bovendien wist Jozef dat deze man geregeld bij de farao zou komen.

Dus deed hij een beroep op hem en zei:

Maar denk aan mij, wanneer het u goed zal gaan; bewijs mij toch goedertierenheid en vertel over mij aan de farao, en maak dat ik uit dit huis kom. Want ik ben met geweld ontvoerd uit het land van de Hebreëen; en ook hier heb ik niets gedaan waarvoor men mij in deze kerker zou moeten zetten.

GENESIS 40:14-15

Het was dus een kleine kans. Maar Jozef, die wel enig profetisch inzicht had, kan heel goed de voorzienigheid van God in deze omstandigheid hebben gezien: „Dit kan mijn uitweg zijn. Deze man gaat terug naar de farao. Wie anders dan de farao zou mij uit de gevangenis kunnen vrijlaten?” En dus doet hij zijn verzoek. Natuurlijk duurt het hierna nog twee jaar voordat er iets uit voortkomt. Het geloof van Jozef wordt dus nog twee jaar lang op de proef gesteld. Trouwens, één jaar in een gevangenis in de derde wereld is waarschijnlijk moeilijk. Twee jaar is twee keer zo moeilijk.

Maar de bakker zag dat de uitleg een goede was en dacht: „Misschien krijg ik ook een goede uitleg.” Dus vertelde hij zijn droom. Er stonden drie manden met brood op zijn hoofd, die ongetwijfeld voor de farao bestemd waren. De vogels in de lucht kwamen en aten het brood van zijn hoofd. Met andere woorden, het was onbeschermd. Hij is verantwoordelijk voor dat brood. Hij hoort de vogels er niet bij te laten komen. Het is het brood van de koning. Er is hier duidelijk sprake van enige nalatigheid van zijn kant, en daarom is het iets negatiefs.

Dat de schenker druiven in een beker uitperst en die aan de farao geeft, is iets positiefs. Dat is zijn gewone werk. Dat is wat hij wil doen. Maar de bakker schiet hier tekort in zijn taak en laat de vogels bij het brood van de koning komen. En Jozef zei:

Toen antwoordde Jozef en zei: Dit is de uitleg ervan: de drie manden betekenen drie dagen. Nog binnen drie dagen zal de farao u een hoge plaats geven: hij zal u aan een paal hangen, en de vogels zullen uw vlees van u afeten.

GENESIS 40:18-19

We zien dat het precies zo uitpakte als Jozef had gezegd. De bakker wordt dus opgehangen en de schenker wordt in zijn functie hersteld, maar hij vergat Jozef meteen.

6

De farao droomt van overvloed en honger

Nu hoofdstuk 41:

En het gebeurde, na verloop van twee volle jaren, dat de farao droomde, en zie, hij stond aan de Nijl. En zie, uit de Nijl kwamen zeven koeien op, mooi van uiterlijk en vet van vlees, en ze graasden in het rietgras. Maar zie, na hen kwamen uit de Nijl zeven andere koeien op, lelijk van uiterlijk en mager van vlees, en ze gingen bij de andere koeien aan de oever van de Nijl staan. En de koeien die lelijk van uiterlijk en mager van vlees waren, aten de zeven koeien die mooi van uiterlijk en vet waren op. Toen werd de farao wakker.

GENESIS 41:1-4

Dat zou verontrustend zijn. Koeien eten elkaar niet op. Koeien eten geen vlees. En in deze droom komen er van die angstaanjagende, magere, skeletachtige koeien tevoorschijn. Het zijn net vleeseters en ze eten die vette koeien op. Het is een vreemde droom. Hij wordt verontrust wakker, maar slaagt erin weer in slaap te vallen, waarna hij door een andere droom verontrust wordt.

Daarna sliep hij weer in en droomde voor de tweede maal. En zie, zeven aren kwamen op in één halm, dik en mooi. En zie, daarna kwamen er zeven dunne en door de oostenwind verschroeide aren op. De dunne aren verslonden de zeven dikke en volle aren. Toen werd de farao wakker, en zie, het was een droom! En het gebeurde de volgende morgen dat zijn geest verontrust was. Hij stuurde boden en liet al de magiërs van Egypte en al zijn wijzen roepen, en de farao vertelde hun zijn droom. Er was echter niemand die hem aan de farao kon uitleggen.

GENESIS 41:5-8

7

Profetische dromen en machteloze wijzen

Denk eraan dat ik, toen we het eerder over dromen hadden, zei dat beslist niet alle dromen profetisch zijn, niet alle dromen van God komen en niet alle dromen een boodschap bevatten. Maar wanneer mensen in de Bijbel dromen hebben die van God komen, lijken ze het te weten wanneer ze wakker worden. Hun geest is verontrust. Ik zei al dat ik maar heel weinig dromen heb gehad die werkelijk van God bleken te komen. In elk van die gevallen werd ik diep verontrust wakker. Het had me echt aangegrepen en ik was me er sterk van bewust dat er met die dromen iets bijzonders aan de hand was. Dat zien we ook bij de farao.

Nebukadnezar had een soortgelijke ervaring in Daniël 2. Hij had iets gedroomd, maar hij was vergeten wat de droom was, of deed alsof hij het vergeten was. Hij vroeg zijn wijzen niet alleen om de uitleg, maar ook om hem zonder enige aanwijzing te vertellen

wat de droom zelf was. Dat konden ze niet.

Het verbaast me echter dat de wijzen van de farao hier de droom niet konden uitleggen nadat die hun verteld was. Ze konden op zijn minst toch een of andere uitleg geven, of die nu verzonnen was of niet. Deze mannen deden dit voor hun beroep. Alleen al door te raden kun je het bijna goed hebben. Het gaat over koeien en koren, dus over voedsel, nietwaar? Er zijn dikke exemplaren en daarna worden die verslonden door magere exemplaren. Een fantasierijke wijze van de farao had dit gemakkelijk kunnen oppikken. Dikke koeien en volle korenaren duiden op voedsel in overvloed. Magere koeien en verschroeid koren lijken op hongersnood te duiden.

Wat zij misschien niet konden achterhalen, was het aantal jaren. Ook hier kon Jozef uitblinken. Wat hij namelijk uit deze dromen opmaakte en wat anderen misschien niet konden opmaken, was dat deze zeven aren en deze zeven koeien zeven jaar voorstellen. Daarmee wordt dus een tijdselement geopenbaard.

Maar je zou denken dat deze wijzen, als ze dit soort dingen voor hun beroep deden — en ik weet zeker dat ze bedriegers waren en hierover geen werkelijke openbaring van God ontvingen — hadden geleerd om goede bedriegers te zijn. Meestal konden ze de farao ervan overtuigen dat ze wisten waar het over ging. Er zou niet verschrikkelijk veel verbeeldingskracht nodig zijn om hier iets te bedenken. Maar misschien heeft zelfs God Zelf hen gewoon verblind, zodat Jozef zijn kans zou krijgen. Ze konden de dromen niet voor de farao uitleggen.

Vers 9:

8

De schenker herinnert zich Jozef

Toen zei het hoofd van de schenkers tegen de farao: Vandaag moet ik mijn zonden in herinnering brengen. De farao was indertijd erg kwaad op zijn dienaren en liet mij in hechtenis nemen in het huis van het hoofd van de lijfwacht, mij en het hoofd van de bakkers. In dezelfde nacht hadden wij allebei een droom, ik en hij; wij hadden elk onze eigen droom met zijn eigen betekenis. En er was daar een Hebreeuwse jongen bij ons, een slaaf van het hoofd van de lijfwacht. Wij vertelden ze aan hem, en hij legde onze dromen aan ons uit; aan ieder gaf hij uitleg overeenkomstig zijn droom. En zoals hij ze ons uitlegde, zo is het gebeurd: mij heeft de farao in mijn ambt hersteld en hem heeft hij opgehangen.

GENESIS 41:9-13

Het is interessant dat hij, wanneer hij dit verhaal vertelt, vermeldt dat Jozef een Hebreeuwse man was, een dienaar van de overste van de lijfwacht. Hij vermeldt niet dat hij een gevangene is, een politieke gevangene of een veroordeelde misdadiger. In plaats daarvan noemt hij hem een dienaar van de gevangenenbewaarder. Hij brengt niet ter sprake dat Jozef daar de status van een misdadiger heeft, maar laat de mogelijkheid open dat hij misschien gewoon een werknemer van de gevangenis is.

Toen stuurde de farao boden en liet Jozef roepen. Zij haalden hem snel uit de kerker; men schoor hem, verwisselde zijn kleren, en hij kwam bij de farao.

GENESIS 41:14

Dat scheren is hier gewoon een klein detail dat de authenticiteit van het verhaal onderstreept. Jozef had zich in de gevangenis natuurlijk niet geschoren. Om te beginnen scheren Hebreeën zich niet, zelfs niet wanneer ze niet in de gevangenis zitten. Het is de Hebreeuwse gewoonte om een baard te dragen, maar dat is niet de Egyptische gewoonte. De Egyptenaren schoren hun hoofd en hun baard. Dit wordt alleen terloops vermeld. Het had weggelaten kunnen worden, maar het is duidelijk een authentiek detail van de voorbereiding die hij moest ondergaan om voor de farao te verschijnen.

De farao zei tegen Jozef: Ik heb een droom gehad, en er is niemand die hem kan uitleggen, maar ik heb over u horen zeggen dat u, als u een droom hoort, hem kunt uitleggen.

GENESIS 41:15

Jozef antwoordde de farao dus:

Jozef antwoordde de farao: Dat is niet aan mij, maar God zal antwoorden wat het welzijn van de farao dient.

GENESIS 41:16

Opnieuw zorgt Jozef ervoor dat hij God de eer geeft. Hij had de uitleg kunnen geven zonder dat hardop te zeggen. In zijn eigen hart had hij kunnen zeggen: 'God, ik vertrouw erop dat U mij de uitleg geeft.' Maar hij zorgde ervoor dat de farao wist dat het niet uit hemzelf kwam. In die zin doet hij bijna een stap opzij, zodat hem hiervoor geen enkele eer toekomt. Dat betekent dat hij ook een stap opzij doet, zodat de farao hem hiervoor geen enkele dank verschuldigd is. Hij zegt in feite: 'Als je krijgt wat je wilt, moet je God daarvoor danken, niet mij.' Toch zal Jozefs vrijheid ervan afhangen dat de farao Jozef zelf dankbaar is. Maar Jozef let hier niet op zijn eigen belang. Hij zorgt ervoor dat God er de eer voor krijgt. Hij zei:

Ik niet. God zal de farao een gunstig antwoord geven.

Toen zei de farao tegen Jozef:

9

Jozef verklaart de dromen van de farao

Toen sprak de farao tot Jozef: Zie, in mijn droom stond ik aan de oever van de Nijl. En zie, uit de Nijl kwamen zeven koeien op, vet van vlees en mooi van gestalte, en ze graasden in het rietgras. Maar zie, na hen kwamen er zeven andere koeien op, zwak, zeer lelijk van gestalte en mager van vlees. Ik heb in heel het land Egypte nog nooit zoiets lelijks gezien. Die magere en lelijke koeien aten die zeven eerste, vette koeien op. Die kwamen in hun buik, maar het was niet te merken dat ze in hun buik waren gekomen, want hun uiterlijk was even lelijk als in het begin. Toen werd ik wakker. Vervolgens zag ik in mijn droom, en zie, zeven aren kwamen op in één halm, vol en mooi. En zie, daarna kwamen er zeven dorre, dunne, door de oostenwind verschroeide aren op. En de zeven dunne aren verslonden die zeven mooie aren. Dit heb ik ook tegen de magiërs gezegd, maar er was niemand die mij de betekenis kon vertellen.

GENESIS 41:17-24

Toen zei Jozef tegen de farao:

Toen zei Jozef tegen de farao: De dromen van de farao zijn één. God heeft de farao bekendgemaakt wat Hij gaat doen. Die zeven mooie koeien betekenen zeven jaren, die zeven mooie aren betekenen ook zeven jaren; de dromen zijn één.

GENESIS 41:25-26

Ze hebben allebei maar één betekenis. Hij zei:

Die zeven magere en lelijke koeien, die na hen opkwamen, zijn zeven jaren; die zeven lege, door de oostenwind verschroeide aren zullen zeven jaren van honger zijn. Dit is het woord dat ik zojuist tot de farao gesproken heb: God heeft aan de farao laten zien wat Hij gaat doen. Zie, de komende zeven jaren zal er in heel het land Egypte een grote overvloed zijn. Maar daarna zullen er zeven jaren van hongersnood aanbreken; dan zal al die overvloed in het land Egypte vergeten zijn, en de honger zal het land verwoesten. Ook zal er niets meer van de overvloed te merken zijn in het land, vanwege de honger die daarna zal komen, want die zal zeer zwaar zijn. Dat de farao deze droom twee keer gekregen heeft, is omdat de zaak bij God vaststaat en God Zich haast om die uit te voeren.

GENESIS 41:27-32

God had dit beginsel nog niet bekendgemaakt, maar in Deuteronomium komt het tweemaal voor:

Eén enkele getuige mag tegen niemand opstaan met betrekking tot enige ongerechtigheid of tot enige zonde, bij elke zonde die men ook zou kunnen doen. Op de verklaring van twee getuigen of op de verklaring van drie getuigen staat de zaak vast.

DEUTERONOMIUM 19:15

Dat vers in Deuteronomium wordt vijf keer in het Nieuwe Testament aangehaald of wordt daar vijf keer op gezinspeeld. Het is dus blijkbaar een heel belangrijk beginsel. Iets mag niet als vaststaande waarheid worden beschouwd, tenzij er meer dan één getuige voor is. Jozef kende dat beginsel blijkbaar al voordat het ooit in de wet werd gegeven. Hij zei:

God heeft je hierover twee keer hetzelfde laten zien, zodat je weet dat het vaststaat bij God en zeker zal gebeuren.

10

Jozefs plan voor de komende hongersnood

Nu dan, laat de farao naar een verstandige en wijze man uitzien en die over het land Egypte aanstellen.

GENESIS 41:33

Ik vraag me af in hoeverre Jozef op dit punt zijn eigen kansen begon te vergroten. Zoek een verstandig en wijs man, zoals deze Egyptische magiërs? Nee, zij konden je droom niet uitleggen. Ik denk dat ze toch niet zo wijs zijn. Maar misschien kun je iemand vinden die wijs genoeg is. Er zou ergens in het land een wijs en verstandig man kunnen zijn. Zoek zo iemand en stel hem aan over het land Egypte.

Laat de farao het volgende doen: Laat hij opzichters over het land aanstellen en tijdens de zeven jaren van overvloed het vijfde deel van de opbrengst van het land Egypte opeisen. Laten zij alle voedsel van deze komende goede jaren bijeenbrengen en op last van de farao het koren opslaan, als voedsel in de steden, en dat bewaren. Dan zal dat voedsel als voorraad dienen voor het land in de zeven jaren van honger die in het land Egypte zullen komen, zodat het land niet van honger omkomt.

GENESIS 41:34-36

Niemand weet precies wanneer deze gebeurtenissen plaatsvonden. De tijd waarin dit gebeurde, de precieze jaren, kan worden berekend aan de hand van de chronologie van de Bijbel. Maar niemand weet precies wie in die tijd de farao was. Er is meer dan één mogelijkheid. En wat betreft het aantonen aan de hand van buitenbijbelse bronnen dat

er op dat specifieke moment na zeven jaren van overvloed een hongersnood van zeven jaar was: het is te veel gevraagd om te verwachten dat de buitenbijbelse bronnen ons zulke gedetailleerde informatie verschaffen.

Maar uit de archeologie weten we wel dat Egypte zowel perioden van hongersnood als perioden van overvloed kende. Gewoonlijk waren perioden van hongersnood in Egypte echter niet zo ernstig als elders. Daarom trok Abraham tijdens de hongersnood naar Egypte. Izak overwoog dat ook, maar God zei tegen Izak dat hij daar niet naartoe moest trekken. In tijden van hongersnood gingen mensen doorgaans naar Egypte. Want hoewel er geen regen viel, bevatte de Nijl nog steeds water. Ze konden hun akkers dus bevoeien en in die tijd gewassen verbouwen. Maar wanneer er zelfs in Egypte hongersnood kwam, was de situatie echt ernstig. In oudere lagen uit de geschiedenis van Egypte zijn voorraadsteden opgegraven. Daar hadden ze werkelijk steden met enorme opslaggebouwen voor graan en dergelijke. Die zijn mogelijk op aanbeveling van Jozef gebouwd, want hij zei dat ze het graan in de steden moesten opslaan.

11

De farao stelt Jozef aan over Egypte

Het advies was dus goed in de ogen van de farao en in de ogen van al zijn dienaren. En de farao zei tegen zijn dienaren:

Daarom zei de farao tegen zijn dienaren: Zouden wij ooit iemand kunnen vinden als deze man, in wie de Geest van God is?

GENESIS 41:38

Nu staat er in de New King James 'Spirit of God'. Het woord God is Elohim, en daarom vertalen sommige vertalingen het als 'spirit of the gods'. Het is natuurlijk heel goed mogelijk dat dit inderdaad is wat de farao zei. De Egyptenaren waren over het algemeen polytheïstisch. Het kan dus zijn dat hij hier niet zozeer over de ware God sprak, maar eenvoudigweg bedoelde:

De geest van de goden is bij deze man.

Er was één farao die bekendstond als monotheïst, Achnaton, maar men neemt over het algemeen niet aan dat hij in deze tijd farao was. Dit was dus waarschijnlijk een polytheïstische farao, die gezegd zou hebben:

Deze man heeft de geest van de goden in zich, van de Elohim.

Toen zei de farao tegen Jozef:

Daarop zei de farao tegen Jozef: Aangezien God u dit alles heeft bekendgemaakt, is er niemand zo verstandig en wijs als u. U zult zelf over mijn huis gaan en heel mijn volk zal uw bevel eerbiedigen; alleen wat de troon betreft, zal ik meer aanzien hebben dan u.

GENESIS 41:39-40

En de farao zei tegen Jozef:

Zie, ik heb u over heel het land Egypte aangesteld.

GENESIS 41:41

Toen nam de farao zijn zegelring van zijn vinger en schoof die aan Jozefs vinger. Dat betekende eenvoudig dat Jozef nu officiële zaken kon afhandelen in naam van de farao, omdat hij diens zegelring had. En hij kleeedde hem in gewaden van fijn linnen en hing een gouden keten om zijn hals. En hij liet hem rijden in de tweede wagen die hij had. En voor hem uit riepen ze:

Op je knieën!

Zo stelde hij hem aan over heel het land Egypte.

12

Na dertien jaar wordt Jozef verhoogd

Wat een plotselinge ommekeer is dat. Op dat moment had hij dertien jaar in Egypte doorgebracht als dienaar van Potifar en als gevangene. We weten niet hoelang hij in het huis van Potifar was voordat hij gevangengezet werd. Maar op die twee plaatsen samen had hij dertien jaar doorgebracht, want hij was zeventien jaar oud toen hij als slaaf werd verkocht. En we zullen zien dat hij bij deze gelegenheid, toen hij uit de gevangenis kwam, dertig jaar oud was.

Er waren dus dertien jaren waarin hij op God wachtte, nadat hij de dromen van God had gehad dat zijn broers op een dag voor hem zouden buigen. Het was duidelijk dat hij dromen had waarin hij op enig moment een gezagspositie zou bekleden. Maar hoe zouden die dromen die God hem had gegeven ooit in vervulling kunnen gaan? Eerst was hij een slaaf die geen enkele mogelijkheid had om uit de slavernij te worden vrijgekocht. En daarna was het nog erger: als gevangene leek hij voorgoed opgesloten. Ze hadden de sleutel weggegooid. Hij was uit het zicht en beslist ook vergeten.

Er wordt ons niet verteld of Jozef in die jaren zijn geloof verloor of niet. Hij verloor zijn geloof in God niet. Of hij zich begon af te vragen of de dromen die hij had gehad wel van God kwamen, weet ik niet. Maar ondanks al die dingen lijkt hij behoorlijk vol vertrouwen te zijn. Het lijkt erop dat deze man een man met een ongewoon groot geloof was. Misschien werd zijn geloof vernieuwd toen de schenker en de bakker hun dromen hadden. Misschien had hij tot dat moment zijn vertrouwen verloren, maar zag hij toen: „Dit is Gods voorziening hier. Dit is mijn toegangsbewijs om hier weg te komen.” Als hij dat dacht, had hij gelijk. En hij zag die mogelijkheid waarschijnlijk op zijn minst wel.

Maar het is verbazingwekkend. Het zou al verbazingwekkend genoeg zijn als een slaaf grootvizier van Egypte werd. Dat is wat hij werd: de tweede in rang onder de farao. Het is zoiets als een premier. Maar hij was geen slaaf; hij was een gevangene, een politieke gevangene. En vanuit die kerker wordt hij verheven en mag hij in de tweede

wagen rijden. Terwijl hij door de straat rijdt, lopen er mensen voor hem uit die de mensen bevelen voor hem de knie te buigen. Dat is gewoon een verbazingwekkende ommekeer.

De farao zei ook tegen Jozef, in vers 44:

De farao zei tegen Jozef: Ik ben de farao, maar zonder uw goedvinden zal in heel het land Egypte niemand zijn hand of zijn voet optillen.

GENESIS 41:44

Dat is gewoon beeldspraak. Niemand kan zonder Jozefs toestemming iets van betekenis doen.

13

Jozefs nieuwe naam, gezin en bestuur

En de farao noemde Jozef Zafnath-Paäneah. Er zijn veel voorstellen gedaan over wat die naam betekent. De populairste suggestie tegenwoordig is dat het „God spreekt en Hij leeft” betekent. Maar sommigen denken dat het iets als „uitlegger van dromen” betekent. Het Oudegyptisch is nog niet zo goed bekend. Westerse mensen begrepen helemaal niets van het Oudegyptisch totdat Napoleon in Egypte de Steen van Rosetta vond, maar dat is historisch gezien nog maar zeer kort geleden. Daarna kostte het hun lange tijd om te leren hoe ze de hiërogliefen moesten ontcijferen. Natuurlijk komen geleerden voortdurend veel meer over de taal te weten, maar ze zijn er nog altijd niet werkelijk zeker van. Er bestaat geen volledige overeenstemming over wat Zafnath-Paäneah betekent.

En de farao gaf Jozef een vrouw, Asnath, de dochter van Potifera, de priester van On. Zo trok Jozef door heel het land Egypte. Hij trouwde met de dochter van een geestelijke in de heidense tempel, maar we lezen nergens dat zij in dat opzicht een probleem voor hem vormde.

Jozef was dertig jaar oud toen hij voor de farao, de koning van Egypte, stond. En Jozef ging weg uit de tegenwoordigheid van de farao en trok door heel het land Egypte. Tijdens de zeven jaren van overvloed bracht de grond nu zeer veel voort. Hij verzamelde dus al het voedsel dat gedurende die zeven jaren in het land Egypte werd voortgebracht en sloeg het op in de steden. In elke stad sloeg hij het voedsel op van de velden die eromheen lagen. Jozef verzamelde zeer veel graan, als het zand van de zee, totdat hij ophield met tellen, want het was niet te tellen.

Hier worden de zeven jaren van overvloed overgeslagen met alleen de samenvattende mededeling dat hij alles verzamelde. We weten dat hij twintig procent van de nationale productie verzamelde om die op te slaan. Waarschijnlijk droegen de Egyptenaren al zoiets als tien procent af voor het onderhoud van de farao en zijn regering. Dat was in die tijd een vrij gebruikelijke belasting om de koning en zijn bestuur te onderhouden. Ik weet dus niet of ze er gewoon nog eens tien procent bij deden om dat voor de hongersnood opzij te zetten, of dat ze boven op die tien procent nog eens twintig procent extra hieven. Maar het was een behoorlijk zware belasting. Niet zo zwaar als wat wij betalen, maar toch behoorlijk zwaar. In Amerika betalen mensen uit de middenklasse volgens mij waarschijnlijk ongeveer veertig procent, of iets wat daarbij in de buurt komt. Dus zelfs de Egyptenaren werden met deze extreme belastingmaatregelen waarschijnlijk niet zo zwaar belast als wij inmiddels gewend beginnen te raken.

14

Manasse en Efraïm: vergeten en vruchtbaar

Jozef gaf de eerstgeborene de naam Manasse. Want, zei hij, God heeft mij al mijn moeite en heel mijn familie doen vergeten.

GENESIS 41:51

Met andere woorden: vroeger verlangde ik ernaar om naar het huis van mijn vader terug te gaan, maar de laatste tijd is dat een beetje uit mijn gedachten verdwenen. Het is hier eigenlijk beter. Ik vind het hier fijner dan in het huis van mijn vader.

In zijn machtspositie had hij beslist, als hij dat had gewild, een dienaar naar zijn vader kunnen sturen om te zeggen: ‘Pap, alles is goed met me. Kom hierheen om me te zien.’ Maar dat deed hij niet. Hij had ongetwijfeld zelfs wat vakantie kunnen krijgen en zelf naar zijn familie kunnen gaan, maar hij was het vergeten. Hij was het niet vergeten in de zin dat hij er helemaal geen herinnering meer aan had, maar zijn verlangen naar het huis van zijn vader was zo goed als verdwenen.

Dat betekent niet dat hij zijn genegenheid voor zijn vader was kwijtgeraakt. Maar ik denk dat Jozef die zeven jaar heeft nagedacht over hoe hij het herstel voor zichzelf en zijn familie zou gaan vormgeven. En ik geloof dat alles wat hij met zijn broers deed toen ze uiteindelijk kwamen opdagen, goed doordacht was. Ik denk niet dat hij maar wat improviseerde, het ene moment kribbig en het andere moment vriendelijk was, enzovoort, al naargelang zijn stemming.

Ik geloof dat Jozef zeven jaar de tijd had. Hij was een slimme kerel. Hij wist dat zijn broers op een dag zouden komen en voor hem zouden buigen, omdat God hem daar profetische dromen over had gegeven. Ik denk dat hij er veel over had nagedacht, en wie zou dat niet doen? Iedereen zou dat doen. ‘Wanneer dit gebeurt, wanneer ik mijn broers weer zie, hoe ga ik dan reageren? Wat ga ik voor hen doen, of hun aandoen? Wat wil ik bereiken wanneer ik hen eindelijk zie?’

Ik geloof dat hij die zeven jaar daarover heeft nagedacht. Hoewel hij het hele huis van zijn vader vergeten was, betekent dat alleen dat hij zijn verlangen had verloren om daar terug te keren. Dat verlangen was waarschijnlijk heel sterk geweest toen hij gevangenzat en een slaaf was. Maar ik denk niet dat hij zijn vader vergeten was, of vergeten was dat zijn broers daar waren, of dat ze zouden komen. Ik denk dat hij daar wel over heeft nagedacht. Maar zijn zoon Manasse kreeg die naam omdat die ‘vergeten’ betekent.

Toen kreeg hij nog een zoon, een tweede, en hij noemde hem Efraïm:

De tweede gaf hij de naam Efraïm. Want, zei hij, God heeft mij vruchtbaar doen worden in het land van mijn verdrukking.

GENESIS 41:52

Efraïm betekent tweemaal vruchtbaar, of dubbel vruchtbaar, en hij was vruchtbaar geworden.

15

De hongersnood en Egyptes graanvoorraad

Toen eindigden de zeven jaren van overvloed die er in het land Egypte geweest waren, en begonnen de zeven jaren van hongersnood te komen, zoals Jozef gezegd had. Er was honger in alle landen, maar in heel het land Egypte was brood.

GENESIS 41:53-54

niet omdat daar geen hongersnood was, maar omdat ze het voedsel hadden opgeslagen.

Toen ook heel het land Egypte honger kreeg, schreeuwde het volk bij de farao om brood, en de farao zei tegen alle Egyptenaren: Ga naar Jozef en doe wat hij u zegt.

GENESIS 41:55

Jozef was dus zeven jaar aan de macht geweest en de farao had nog steeds het volste vertrouwen in Jozef. En waarom niet? Jozef had de komende zeven jaren van overvloed juist voorzien, en nu had hij voorzieningen getroffen. Egypte was rijk genoeg om zichzelf te onderhouden, en ook de omliggende landen die graan zouden komen kopen. Hij had alle reden om blij te zijn met Jozef. En naarmate de tijd verstreek, deed Jozef nog veel meer goeds voor de farao dan dit.

Toen er honger in heel het land was, opende Jozef alle korenschuren en verkocht koren aan de Egyptenaren, want de honger werd sterk in het land Egypte.

GENESIS 41:56

Allereerst lezen we dat de Egyptenaren naar hun koning gaan en dat ze naar Jozef worden gestuurd. Ze beginnen dus hun eigen graan terug te kopen, dat ze in de loop van de jaren hadden opgeslagen. Ze hadden het als een nogal buitensporige belasting afgedragen en nu kochten ze het terug van de farao. Zo werd hij dankzij hen opnieuw rijker. Vervolgens zou hij ook geld uit andere landen krijgen, omdat andere landen zijn graan eveneens nodig zouden hebben. Egypte zou zo de graanschuur van de wereld worden. Het enige wat daar voor ons verhaal werkelijk belangrijk aan is, is welke gevolgen dit voor Jozefs familie had. Die wordt het middelpunt van het volgende hoofdstuk, hoofdstuk 42.

16

Tien broers reizen naar Egypte

Toen Jakob zag dat er koren in Egypte was, zei Jakob tegen zijn zonen: Waarom kijken jullie elkaar aan?

GENESIS 42:1

Het klinkt bijna alsof ze elkaar hongerig aankijken. Misschien moeten jullie elkaar niet zo aankijken. In Egypte is voedsel. Ga echt voedsel halen. En hij zei:

Verder zei hij: Zie, ik heb gehoord dat er koren in Egypte is; trek erheen en koop daar koren voor ons, zodat wij in leven blijven en niet sterven.

GENESIS 42:2

Toen vertrokken tien broers van Jozef om koren uit Egypte te kopen. Maar Benjamin, de broer van Jozef, stuurde Jakob niet met zijn broers mee, want hij zei: Anders zou hem een ongeluk kunnen overkomen!

GENESIS 42:3-4

Benjamin zou op dat moment trouwens geen jongetje meer zijn geweest. Hij moet minstens een tiener zijn geweest, mogelijk bijna twintig jaar oud. Jozef was al dertien jaar weg. Ik weet niet precies hoe oud Benjamin was toen Jozef als slaaf werd verkocht. Maar zelfs als Benjamin toen nog maar ongeveer vijf jaar oud was, zou hij nu bijna twintig zijn. Toch was hij nog steeds zijn vaders oogappel, de laatste nog levende zoon van zijn overleden lievelingsvrouw. Daarom wil hij met Benjamin geen enkel risico nemen.

Zo kwamen de zonen van Israël daar aan om koren te kopen, te midden van anderen die kwamen, want er was hongersnood in het land Kanaän. En Jozef, hij was de machthebber over dat land; hij verkocht koren aan de hele bevolking van het land. De broers van Jozef kwamen en bogen zich voor hem neer met het gezicht ter aarde.

GENESIS 42:5-6

Nu is Jozef een belangrijk man. Zou hij werkelijk iedere kleine graantransactie zelf afhandelen? Als er duizenden mensen kwamen om te kopen, zou hij de transacties dan niet door ondergeschikten laten afhandelen? Ik denk dat hij dat waarschijnlijk wel deed. Als er staat dat Jozef degene is die het verkoopt, betekent dat volgens mij dat hij verantwoordelijk is voor het toezicht op de hele verkoop van het graan aan de mensen. Maar hij wist dat zijn broers zouden komen. Ik vermoed dat er twee mogelijkheden zijn. Misschien was hij door de voorzienigheid op die plek aanwezig toen zijn broers aankwamen. Toen zij op een van de Egyptische handelaars afstapten, herkende Jozef hen en zei hij: „Ik handel deze transactie wel af.” Het kan ook zijn dat hij zijn eigen dienaren naar hen had laten uitkijken, omdat hij wist dat ze wel moesten komen. „Op een dag zullen ze hier zijn. Ze zullen honger hebben. Ze zullen komen opdagen. Als deze mannen uit Kanaän komen opdagen, laat het mij dan weten, want ik wil zelf met hen te maken krijgen.”

Hoe het ook gebeurd is, Jozef kreeg in elk geval rechtstreeks met zijn broers te maken. Er staat:

De broers van Jozef kwamen binnen en bogen diep voor hem, met hun gezicht op de grond.

Vers 6. Daarmee gaat zijn droom dus in vervulling.

17

Jozef herkent zijn broers

Toen Jozef zijn broers zag, herkende hij hen, maar hij deed zich tegenover hen voor als een vreemde en sprak harde woorden tot hen. Hij zei tegen hen: Waar komt u vandaan? Zij zeiden: Uit het land Kanaän, om voedsel te kopen.

GENESIS 42:7

Nu lijkt het misschien vreemd dat zij hun broer niet herkenden, terwijl hij hen wel herkende. Maar hij was veel meer veranderd dan zij. Om te beginnen was hij jonger toen ze hem voor het laatst hadden gezien. Hij was toen nog een tiener. Nu is hij bijna veertig jaar oud. Hij was dertig toen hij aan de macht kwam. Daarna waren er zeven jaren van overvloed, en inmiddels is er waarschijnlijk ook een deel van het daaropvolgende jaar voorbij. Hij is waarschijnlijk ongeveer achtendertig jaar oud en nadert de veertig. Hij is meer dan twee keer zo oud als toen ze hem voor het laatst zagen.

Bovendien is hij gladgeschoren, wat ongebruikelijk was voor Hebreeën. Misschien had hij een klein rechthoekig baardje dat vanaf zijn kin naar beneden liep, zoals Egyptische functionarissen dat soms hadden, maar zijn wangen waren gladgeschoren. Om te beginnen sprak hij Egyptisch. Dat lezen we later: hij sprak via een tolk, zodat ze niet wisten dat hij hun taal sprak. Hij kon horen wat ze zeiden en hen verstaan, maar zij wisten dat niet, omdat hij een tolk gebruikte. Hij droeg al die Egyptische kleding en hij was de laatste persoon die ze verwachtten tegen te komen. Zijn stem kan intussen veranderd zijn, zijn taal was anders en hij was meer dan twee keer zo oud als toen ze hem voor het laatst zagen. Ze gingen ervan uit dat Jozef dood was. Ze verwachtten dus niet dat hij het was en legden eenvoudigweg het verband niet.

Maar zij zagen er natuurlijk nog ongeveer hetzelfde uit. Ze waren ouder, maar ze hadden nog steeds dezelfde baarden, kledingstijl, stemmen, taal, enzovoort. Het was niet moeilijk hen te herkennen. Maar hij zag er heel anders uit en hij verwachtte hen. Zij verwachtten hem niet te zien, dus ook dat heeft er veel mee te maken. Daarom kon hij een beetje met hen spelen.

Hij sprak bars tegen hen. Toen zei hij tegen hen:

Waar komen jullie vandaan?

En zij zeiden:

Uit Kanaän, om voedsel te kopen.

Jozef herkende zijn broers, maar zij herkenden hem niet.

GENESIS 42:8

Vers 9:

18

De broers worden als spionnen beproefd

Toen dacht Jozef aan de dromen die hij over hen gekregen had, en hij zei tegen hen: U bent spionnen, u bent gekomen om de onbeschermden plekken van het land te bekijken. Zij zeiden tegen hem: Nee, mijn heer, uw dienaren zijn gekomen om voedsel te kopen. Wij zijn allemaal zonen van één man; wij zijn eerlijke mensen, uw dienaren zijn geen spionnen.

GENESIS 42:9-11

Dat was een beetje overdreven, maar een deel daarvan was waar.

Maar hij zei tegen hen:

Nee, jullie zijn gekomen om de zwakke plekken van het land te bekijken.

„De naaktheid van het land” is een hebraïsme dat kwetsbaarheid betekent: zoeken naar de zwakke plekken van Egypte, alsof zij een vijandige regering vertegenwoordigen die zoekt naar kieren in het harnas van Egypte. Daar beschuldigt hij hen van.

En zij zeiden:

Zij zeiden: Wij, uw dienaren, waren twaalf broers, zonen van één man in het land Kanaän; en zie, de jongste is heden nog bij onze vader, en een is er niet meer.

GENESIS 42:13

waarmee ze Jozef bedoelden.

Maar Jozef zei tegen hen:

Maar Jozef zei tegen hen: Het is zoals ik tot u gesproken heb: U bent spionnen! Hiermee zult u beproefd worden: Zo waar de farao leeft, u zult niet van hier vertrekken, tenzij dat uw jongste broer hier komt!

GENESIS 42:14-15

Dit is waar het hier om gaat. Alles wat Jozef vanaf dit punt met hen deed, was een beproeving, zoals hij zei. Zij begrepen de aard van die beproeving niet, en zelfs wij begrijpen die pas wanneer zij haar hoogtepunt bereikt. Maar hij had deze beproeving al voor hen uitgedacht, en die begon als volgt:

Hiermee zult u beproefd worden: Zo waar de farao leeft, u zult niet vanhier vertrekken, tenzij dat uw jongste broer hier komt! Stuur er een van u terug om uw broer te halen, terwijl u gevangen blijft. Zo zullen uw woorden beproefd worden, om te zien of u de waarheid spreekt. Zo niet, zo waar de farao leeft, dan bent u spionnen!

GENESIS 42:15-16

Dus zette hij hen allemaal drie dagen lang samen gevangen, alleen om hun een beetje angst aan te jagen. Hij was niet van plan hen daar vast te houden. Wat hij had gezegd, was: „Jullie blijven hier totdat jullie broer terugkomt. Ik stuur een van jullie terug om jullie broer te halen, en de rest van jullie zal hier wegrotten totdat hij terugkomt.” Zij wisten dat hun vader Benjamin niet zou meesturen. Voor zover zij wisten, zouden zij dus de rest van hun leven in deze gevangenis zitten. Maar hij liet hen alleen even schrikken.

19

Schuldgevoel over het verraad van Jozef

Toen zei Jozef op de derde dag tegen hen:

Op de derde dag zei Jozef tegen hen: Doe dit, zodat u in leven blijft, want ik vrees God. Als u eerlijke mensen bent, laat dan een van uw broers gevangen blijven in het huis waar u in hechtenis bent. U echter, ga koren brengen om de honger van uw gezinnen te stillen.

GENESIS 42:18-19

Dus draaide hij het om. In plaats van dat zij allemaal in de gevangenis bleven terwijl er één ging, zouden ze één van hen in de gevangenis houden en zouden de anderen gaan.

Hij zei ook:

En breng uw jongste broer naar mij toe; dan zullen uw woorden bewaarheid worden, en zult u niet sterven. En zij deden zo.

GENESIS 42:20

En zo deden zij.

Toen zeiden zij tegen elkaar, zonder te weten dat hij hen kon verstaan terwijl zij in zijn bijzijn spraken:

Toen zeiden zij tegen elkaar: Werkelijk, wij zijn schuldig vanwege onze broer. Wij zagen zijn zielsbenauwdheid toen hij ons om genade smeekte, maar wij luisterden niet! Daarom komt deze benauwdheid over ons.

GENESIS 42:21

Let op: dit is twintig jaar later, en zij dragen nog steeds zo'n schuldgevoel over wat zij Jozef hebben aangedaan met zich mee dat dit het eerste is waaraan zij denken wanneer er iets misgaat. Er is iets misgegaan, en zij denken dat het komt door wat zij Jozef hebben aangedaan. Dat is inderdaad zo. Je zou kunnen verwachten dat ze dat dachten als dit het jaar erna was gebeurd, of enige tijd daarna. Maar er zijn twintig jaar verstreken, en het is nog steeds datgene wat het zwaarst op hun geweten drukt: „Wij hebben Jozef dit aangedaan. Wij negeerden de doodsangst van zijn ziel toen hij ons smeekte. Wij hadden geen medelijden met hem, en daarom gebeurt dit.”

Wanneer je met een onverwerkt schuldgevoel rondloopt, verdwijnt dat niet werkelijk, zelfs niet na tientallen jaren. Je merkt dat dit zo is wanneer je, zodra er iets misgaat, denkt: „God straft mij. God straft mij voor wat ik destijds heb gedaan.” Wanneer dat gebeurt, is het tijd om je te bekeren, schoon schip te maken en van dat schuldgevoel af te komen. Maar zij zijn nog niet eerlijk voor de dag gekomen.

20

Jozef huilt en laat Simeon opsluiten

En Ruben antwoordde hun:

Ruben antwoordde hun: Heb ik het jullie niet gezegd: Bezondig je niet aan deze jongen! Maar jullie luisterden niet; zie, nu wordt er vergelding geëist voor zijn bloed!

GENESIS 42:22

Maar zij wisten niet dat Jozef hen verstond, want hij sprak met hen via een tolk.

Zij wisten echter niet dat Jozef het verstond, want er was een tolk tussen hen. Toen wendde hij zich van hen af en hilde. Daarna keerde hij naar hen terug en sprak met hen; hij nam Simeon uit hun midden en liet hem voor hun ogen vastbinden.

GENESIS 42:23-24

Dit is heel aangrijpend voor Jozef, want hij heeft zijn broers voor het eerst weer gezien en hij beseft dat zij zich nog steeds schuldig voelen over wat zij hem hebben aangedaan. Dat raakt hem. En hij hoort Ruben zeggen, misschien wel voor het eerst — mogelijk had hij dit niet eerder gehoord — dat Ruben had geprobeerd hem te redden. Ruben was de oudste zoon.

Dat zou de reden kunnen zijn waarom Simeon in de gevangenis werd gezet. Misschien zou hij Ruben, de oudste, in de gevangenis hebben gezet. Maar het is mogelijk dat hij voor het eerst hoorde dat Ruben hem, anders dan de anderen, had proberen te redden en dat zij niet naar hem hadden geluisterd. Dus koos hij misschien de op één na oudste, Simeon, uit om hem te straffen en in de gevangenis te zetten.

En hij bond hem voor hun ogen vast. Het feit dat hij dit voor hun ogen deed, is ook belangrijk. Hij probeert indruk op hen te maken. Hij sleepte Simeon niet gewoon weg om hem in de gevangenis te laten gooien zonder dat zij het zagen. Hij wilde dat zij dit

hele gebeuren zagen. Hij wilde dat zij drie dagen lang de binnenkant van een gevangenis zagen. Hij wilde dat zij zagen hoe hun broer werd vastgebonden en naar de gevangenis werd gesleept. Dit moest diepe indruk op hen maken. Ik weet zeker dat het inderdaad diepe indruk op hen maakte.

Vers 25:

21

Het teruggegeven geld zaait angst

Jozef gaf opdracht hun zakken met koren te vullen, bij ieder het geld in zijn zak terug te leggen en hun proviand voor onderweg te geven; en zo deed men voor hen.

GENESIS 42:25

Hij gaf zijn dienaren dat bevel. Hij liet zijn broers niet weten dat hij dit deed.

Zij laadden hun koren op hun ezels en gingen vandaar op weg.

GENESIS 42:26

Toen een van hen zijn zak opendeed om in de herberg zijn ezel voer te geven, zag hij zijn geld; zie, het lag boven in zijn zak! Hij zei tegen zijn broers: Mijn geld is teruggelegd! Zie toch, het zit in mijn zak! Toen ontzonk hun de moed, en bevend zeiden zij tegen elkaar: Wat is dit dat God ons heeft aangedaan?

GENESIS 42:27-28

Voor hen zag het eruit als een slecht voorteken. Je zou kunnen denken dat het iets goeds was: „Ik heb graan gekregen en mijn geld ook. We zijn er bij deze transactie op vooruitgegaan.” Maar ze beseften dat zoiets normaal gesproken niet zomaar gebeurt. Ofwel probeerde iemand hun iets in de schoenen te schuiven, zodat ze later ergens van beschuldigd konden worden. Ze hadden reden om te denken dat dit het geval kon zijn,

want deze Egyptische man had hen zonder enige reden ervan beschuldigd spionnen te zijn. Er was niets aan hen waardoor ze er meer als spionnen uitzagen dan andere mannen. Waarom werden juist zij eruit gepikt? Hij behandelde hen zonder enige reden hardvochtig. Zij waren de hele tijd respectvol geweest. In hun gedachten had deze man er gewoon voor gekozen hen eruit te pikken, en dit hoorde daar waarschijnlijk bij. Het geld was terug in de zak gedaan, zodat ze ervan beschuldigd konden worden het gestolen te hebben. Daarom waren ze bang.

En zij kwamen in het land Kanaän bij hun vader Jakob, en zij vertelden hem al wat hun overkomen was: Die man, de heer van dat land, sprak harde woorden tegen ons en hield ons voor spionnen van het land. Maar wij zeiden tegen hem: Wij zijn eerlijke mensen, wij zijn geen spionnen. Wij waren twaalf broers, zonen van onze vader; een is er niet meer, en de jongste is heden nog bij onze vader in het land Kanaän. Toen zei die man, de heer van dat land, tegen ons: Hierdoor zal ik te weten komen dat u eerlijke mensen bent: laat een van uw broers bij mij, neem koren mee om de honger van uw gezinnen te stillen, en ga op weg. Breng uw jongste broer naar mij toe; dan zal ik weten dat u geen spionnen bent, maar eerlijke mensen. Uw broer zal ik aan u teruggeven, en u kunt vrij in dit land rondtrekken.

GENESIS 42:29-34

En het gebeurde, toen zij hun zakken leegmaakten, zie, ieders geldbuidel zat in zijn zak! Zij zagen hun geldbuidels, zij en hun vader, en zij werden bevreesd.

GENESIS 42:35

Hoe moesten ze dit verklaren?

22

Jakobs wantrouwen tegenover zijn zonen

Toen zei Jakob, hun vader, tegen hen: Jullie beroven mij van kinderen! Jozef is er niet meer, en Simeon is er niet; nu willen jullie Benjamin ook nog meenemen! Al deze dingen zijn tegen mij!

GENESIS 42:36

Wanneer hij zegt: „Jullie hebben mij van mijn kinderen beroofd”, noemt hij Jozef. Het klinkt alsof hij tegen die tijd misschien zelfs vermoedt dat zij Jozef iets hebben aangedaan. Natuurlijk hebben ze het nooit bekend. Voordat dit alles voorbij is, zullen ze dat wel moeten doen.

Stel je dat schokkende moment voor waarop Jozef zegt: „Ik ben Jozef, jullie broer”, en hoe verbijsterd zij daarop reageren. Ze denken: „Gaaf hij ons iets aandoen of niet?” Dan komen ze erachter: „Ik ben jullie broer. Ik vergeef jullie.” En ze denken: „Goed, dat is geweldig. Nu moeten we vader gaan vertellen dat Jozef nog leeft. Dat betekent dat we vader gaan vertellen dat we tegen hem hebben gelogen, dat we Jozef als slaaf hebben verkocht, dat we hem hebben bedrogen, dat we hebben toegekeken terwijl hij rouwde en dat we hem hebben laten rouwen zonder hem de waarheid te vertellen.” Dit zal voor hen niet bepaald het prettigste zijn.

Op dit punt hebben ze nog steeds niet eerlijk opgebiecht wat er is gebeurd. Ze bedriegen hun vader nog steeds. Maar misschien is hij helemaal niet zo gemakkelijk te misleiden. Zelf is hij ook enigszins een bedrieger, of dat is hij in elk geval in het verleden geweest. Soms herkent een oplichter een andere oplichter beter dan een eerlijk mens dat kan. Het lijkt erop dat hij misschien al vermoedt dat ze niet eerlijk tegen hem zijn geweest over Jozef.

Hij zegt:

Jullie hebben me mijn kinderen afgenomen. Jozef is er niet meer, Simeon is er niet meer, en nu willen jullie Benjamin ook nog meenemen.

23

Wat tegenwerkt, kan ten goede meewerken

Hij zegt dat alles hem tegenwerkt. Zo lijkt het soms. Het ene stapelt zich op het andere, zoals bij Job. Er gebeurt iets, en voordat hij het hele verhaal heeft aangehoord, komt er alweer een ander bericht met slecht nieuws. Net wanneer dat nieuws bijna helemaal verteld is, komt er weer iemand anders. Het is gewoon het ene na het andere dat zich blijft opstapelen.

Maar Jakob moest dit nog leren, en hij zou het spoedig leren: alles wat hem leek tegen te werken, werkte in werkelijkheid uiteindelijk mee ten goede voor hem. Hij zou Benjamin niet verliezen. Hij zou zelfs Simeon niet verliezen, en hij zou Jozef terugkrijgen. Hij zou niet onder de hongersnood lijden; hij zou het beste deel van het land Egypte krijgen. Alles zou werkelijk goed worden, maar vlak voordat het goed werd, leek alles slecht. Net als bij Jozef: voordat hij tot de troon kon opklimmen, moest hij in de gevangenis zitten. Het moest echt slecht worden voordat het beter kon worden. Toen Mozes naar de Israëlieten werd gestuurd, die in Egypte in slavernij leefden, zei God:

Daarom ben Ik neergekomen om het volk te redden uit de hand van de Egyptenaren, en het te leiden uit dit land naar een goed en ruim land, naar een land dat overvloeit van melk en honing, naar het gebied van de Kanaänieten, de Hethieten, de Amorieten, de Ferezieten, de Hevieten en de Jebusieten.

EXODUS 3:8

Hij begon de confrontatie met de farao aan te gaan, en de farao maakte het voor de Israëlieten erger, niet beter. Het zou beter worden, maar eerst werd het erger.

Vaak gaat God zo te werk. Je zou zelfs argwaan kunnen krijgen wanneer het erop lijkt dat de dingen erger worden dan gemakkelijk te verklaren valt. Wanneer de beproevingen zich opstapelen, kun je zeggen: “Ik begrijp het. Voordat een pijl kan worden afgeschoten, moet hij naar achteren worden getrokken om de spanning op te

bouwen die hem vooruitstuwt. God spant hier gewoon de boog.” De dingen worden erger, maar dat komt doordat Hij op het punt staat ze vooruit te stuwen naar iets beters. Misschien naar iets wat ik me niet kan voorstellen, iets heel anders dan wat ik wilde. Misschien zijn de dingen die ik wilde helemaal niet goed en neemt God ze van me af. Het lijkt mij alsof alles tegen me is, alsof er niets goed kan gaan. Maar God is bijzonder vindingrijk, en wij kunnen Zijn handelen werkelijk niet doorgronden.

De Schrift wijst hier zo vaak op. Jezus is dood en de discipelen hebben alle hoop verloren. Dan komt het beste nieuws van hun leven. Zijn opstanding verandert alles. Zulke dingen komen heel vaak voor in de Bijbel en in Gods handelen in het leven van Zijn volk.

Toen sprak Ruben tot zijn vader en zei:

Toen zei Ruben tegen zijn vader: U mag mijn twee zonen doden, als ik hem niet bij u terugbreng! Geef hem in mijn hand en ik zal hem bij u terugbrengen!

GENESIS 42:37

Jakob ging daar niet in mee. Welke reden zou Jakob kunnen hebben om dat aanbod aan te nemen? “Neem Benjamin mee. Als Benjamin niet terugkomt, dood ik mijn twee kleinzoons. Daar zal ik me beter door voelen. Dat zal echt een goed idee zijn.” Dat is een dwaas voorstel. Deze mannen klampen zich wanhopig aan een strohalm vast.

Maar Jakob zei:

Maar hij zei: Mijn zoon zal niet met jullie meetrekken, want zijn broer is dood en alleen hij is overgebleven. Als hem een ongeluk overkomt op de weg die jullie zullen gaan, dan zullen jullie mijn grijze haar met verdriet in het graf laten neerdalen.

GENESIS 42:38

Dat wil zeggen: als enige van Rachels zonen.

Ons pauzemoment onderbreekt het verhaal, maar we komen erop terug en zullen zien wat er gebeurt. Ik weet dat het je zal verrassen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Genesis 39:21
- Genesis 39:22
- Genesis 39:23
- Genesis 40:1-4
- Genesis 40:5-7
- Genesis 40:8
- Genesis 40:18-19
- Genesis 40:13
- Genesis 40:6-7
- Genesis 40:14-15
- Genesis 41:1-4
- Genesis 41:5-8
- Genesis 41:9-13
- Genesis 41:14
- Genesis 41:15
- Genesis 41:16
- Genesis 41:17-24
- Genesis 41:25-26
- Genesis 41:27-32
- Deuteronomium 19:15
- Genesis 41:33
- Genesis 41:34-36
- Genesis 41:38
- Genesis 41:39-40
- Genesis 41:41
- Genesis 41:44
- Genesis 41:51

- Genesis 41:52
- Genesis 41:53-54
- Genesis 41:55
- Genesis 41:56
- Genesis 42:1
- Genesis 42:2
- Genesis 42:3-4
- Genesis 42:5-6
- Genesis 42:7
- Genesis 42:8
- Genesis 42:9-11
- Genesis 42:13
- Genesis 42:14-15
- Genesis 42:15-16
- Genesis 42:18-19
- Genesis 42:20
- Genesis 42:21
- Genesis 42:22
- Genesis 42:23-24
- Genesis 42:25
- Genesis 42:26
- Genesis 42:27-28
- Genesis 42:29-34
- Genesis 42:35
- Genesis 42:36
- Exodus 3:8
- Genesis 42:37
- Genesis 42:38

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.